

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

RESOURCE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

OF THE CARPATHIAN REGION: ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC ASPECT

УДК 631.11: 330.111.4

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.7-11>**Сас Л.С.**д.е.н., професор,
професор кафедри обліку
і оподаткування,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**Матковський П.Є.**д.е.н., професор,
професор кафедри обліку
і оподаткування,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**Дожук Д.**аспірант кафедри
економічної кібернетики,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**Sas Liudmyla**Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University**Matkovskiy Petro**Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University**Dozhuk Dmytro**Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University

Постановка проблеми. Карпатський регіон є одним з найбільш унікальних регіонів України. Він охоплює гірські масиви Карпат, які розташовані на заході країни. Карпати є популярним туристичним та рекреаційним напрямком, який приваблює велику кількість відпочивальників як з України, так і з-за кордону.

Підприємства Карпатського регіону, зокрема сільськогосподарські, мають значний ресурсний потенціал, який може сприяти покращенню їхнього економічного становища шляхом збільшення виробництва продукції та урізноманітнення напрямів діяльності, розвитку аграрного сектору та забезпеченню продовольчої безпеки держави.

З огляду на вищезазначене, проблематика ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Карпатського регіону є важливою темою досліджень і публікацій в галузі економіки

Обґрунтовано актуальність теоретичних узагальнень ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств регіону. Серед пріоритетних ресурсів сталого організаційно-економічного розвитку сільськогосподарських підприємств визначено наступні: земельні, лісові, туристичні, енергетичні, людські. Модернізація ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств регіону також характеризується активним поступом нематеріальних ресурсів – інформаційних технологій та інновацій – через призму формування стартапів, розробку та удосконалення програмного забезпечення, інтеграції сформованих наукоємних розробок у технологічні процеси виробництва. Серед поточних проблем, котрі гостро відчутні на шляху сталого розвитку агропідприємств слід виділити: брак фінансування, недостатня кваліфікація працівників, нестабільні умови праці у зв'язку з сезонністю виробництва тощо.

Ключові слова: сільськогосподарські ресурси, туристичні ресурси, земельні ресурси, лісові ресурси, потенціал, сільськогосподарські підприємства, Карпатський регіон.

The purpose of the article is to reveal the essence, structure, basis of approval and specifics of attracting the resource potential of agricultural enterprises of the Carpathian region, to determine their organizational and economic aspect. Agricultural enterprises of the Carpathian region have resource potential, which, in symbiosis with factors of the external and internal environment of the enterprise and wise management, is able to improve the socio-economic situation by expanding production, diversifying areas of activity, guaranteeing food security of the state. In view of this, the deepening of research into the resource potential of agricultural enterprises of the Carpathian region is relevant and in demand in the scientific and practical sphere. When writing the publication, general scientific methods were used: analysis, synthesis, induction, deduction – to determine the relationship between the factors of the external and internal environment of the functioning of enterprises and their resource potential; systematization – in order to identify external factors of influence on the activities of enterprises of the Carpathian region; generalization – for the analysis of theoretical statements regarding the use of the resource potential of agricultural enterprises. Among the main resources of sustainable organizational and economic development of agricultural enterprises, the following are distinguished: human, land, forest, energy, tourism. The modernization of the resource potential of agricultural enterprises in the region is also characterized by the active progress of information technologies and innovations. Such processes take place through the diversification of government support programs, grants, increased state funding for startups, development and improvement of software, integration of current science-intensive developments into the processes of production, distribution, exchange, logistics, etc. Among today's most widespread problems, which are felt in the development of most agricultural enterprises, the following should be highlighted: insufficient qualification of personnel, lack of personnel, unstable working conditions due to seasonality of production, martial law, etc. Economically, ecologically, and socially appropriate optimization of the use of resource potential is appropriate in economic, ecological, and social aspects. Such processes should contribute to the growth of production and ensure the stable economic development of Ukraine, especially during the difficult periods of war and post-war recovery.

Key words: agricultural resources, tourist resources, land resources, forest resources, potential, agricultural enterprises, Carpathian region.

та менеджменту. У процесі дослідження використано методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція – для визначення організаційно-економічного взаємозв'язку між чинниками зовнішнього середовища та ресурсним потенціалом підприємств; систематизація – з метою ідентифікації зовнішніх факторів впливу на діяльність сільськогосподарських підприємств даного регіону; узагальнення – задля аналізу теоретичних узагальнень щодо ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження теоретико-методичних питань ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств присвятили свої праці проведено у працях вітчизняних науковців. Зокрема, Олійник Л.А. Мірошніченко Ю.В. [1], Вініченко І.І., Сорока Ю.О. [2], Красноручський О.О., Руденко С.В. [3], Крюкова І.О. [4], Матвеев П.М. [5], Россоха В.В. [6],

Алексєєв С.Б., Жебокритський Є.І. [7], Артьома А.В., Артьомов І.В. [8] та ін. Однак, зазначені автори не розкрили у своїх публікаціях особливості ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Карпатського регіону.

Постановка завдання. Мета статті – розкрити сутність, склад, передумови формування та особливості використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Карпатського регіону у організаційно-економічному аспекті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передумови формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств зумовлені, насамперед, природно-кліматичними особливостями Карпатського регіону.

Серед основних природних ресурсів, що можуть бути прямо або опосередковано використані у діяльності сільськогосподарських підприємств можна виокремити:

- земельні ресурси – наявність у регіоні сільськогосподарських угідь сприяє розвитку сільського господарства – вирощуванню зернових культур, овочів, фруктів, ягід та розвитку тваринництва, зокрема виробництву молока і м'яса;

- лісові ресурси – Карпати мають значний лісовий потенціал, що становить важливий ресурс для лісової промисловості. Деревина та інші лісгосподарські ресурси використовуються для виробництва меблів, паперу, пиломатеріалів та інших товарів;

- туристичні ресурси – Карпатський регіон приваблює велику кількість туристів, завдяки гірському ландшафту та розвинутій туристичній інфраструктурі. Підприємства використовують цей ресурс для надання туристичних послуг;

- енергетичні ресурси – у регіоні наявний потенціал для використання відновлювальних джерел енергії, таких як гідроенергія та сонячна енергія, зокрема для виробництва електроенергії використовуються водосховища та сонячні панелі;

- людські ресурси – населення Карпатського регіону унікальними володіє навичками та знаннями (різьба, виняткова гостинність, можливість легко адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі, глибоке розуміння цілющих властивостей карпатського різнотрав'я та ін.), що створює можливість для розвитку різних галузей економіки, включаючи туризм, сільське господарство, лісову промисловість та ін.

Усі ці особливості сприяють розвитку економіки Карпатського регіону та покращенню життя місцевих жителів. Крім цього, на даний час Карпатський регіон характеризується активним розвитком інформаційних технологій та інновацій – створюються стартапи, розробляється програмне забезпечення та інші високотехнологічні продукти.

Таке поєднання природних ресурсів Карпатського регіону, людського потенціалу та інфор-

маційно-інноваційних ресурсів забезпечує необхідні умови для розвивати сільськогосподарське виробництво та дозволяє сільськогосподарським підприємствам диверсифікувати свою діяльність. Що, в цілому, сприяє покращенню економічного становища регіону та створенню нових робочих місць.

Однак, необхідно також звернути уваги на проблеми, пов'язані з використанням сільськогосподарськими підприємствами Карпатського регіону наявного ресурсного потенціалу, зокрема:

- недостатня механізація та автоматизація виробничих процесів (в окремих випадках – неможливість механізації та автоматизації окремих робіт, зважаючи на гірську місцевість);

- відсутність доступу до сучасних технологій та обладнання.

- брак фінансування (фінансових ресурсів);

- високі витрати на споживання енергетичних та водних ресурсів;

- недостатня кваліфікація працівників;

- нестабільні умови праці у зв'язку з сезонністю виробництва.

Все це зумовлює неефективне використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Напрями вирішення цих проблем вбачаємо у комплексній державній політиці підтримки розвитку підприємств Карпатського регіону, спрямованій на підвищення їх конкурентоспроможності, стимулювання інноваційного розвитку та покращення доступу до ринків збуту, зокрема:

- фінансова підтримка модернізації обладнання, впровадження сучасних технологій, доступу до сучасних технологій;

- навчання та підвищення кваліфікації працівників, покращення умов праці;

- розвиток транспортної інфраструктури, зокрема доріг, зв'язку та зберігання продукції, що є важливим для її якості та конкурентоспроможності;

- забезпечення стабільної енергетичної та водної інфраструктури для сільськогосподарських підприємств, розвиток відновлювальної енергетики та використання енергоефективних технологій можуть бути важливими кроками у цьому напрямку;

- забезпечення сприятливого інвестиційного середовища для підприємств Карпатського регіону, що сприятиме притоку іноземних і внутрішніх інвестицій (поліпшення правового середовища, зниження бюрократичних перешкод та забезпечення стабільності економічної політики).

З огляду на особливості, притаманні аграрному сектору економіки в Карпатському регіоні, конверсія утвердження ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств залежить від врахування та дотримання певних принципів: оптимізації, модернізації, цілеспрямованості, екологічності, контролінгу.

Принцип оптимізації передовсім визначає таку структуру використання різних ресурсних елементів, за якої їхня синергетична взаємодія даватиме найбільш оптимальний кінцевий результат, враховуючи економічні пріоритети та екологічні виклики. При цьому важливо максимально ефективно використати якісну внутрішню складову, якою наділений кожен елемент ресурсного потенціалу. Принцип оптимальності передбачає відсутність вузьких місць у процесах виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції та забезпеченість у достатній кількості якісними трудовими, матеріально-технічними, інвестиційними, інноваційними ресурсами.

Принцип модернізації передбачає осучаснення використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств з огляду не тільки на інтеграцію в виробничі процеси техніко-технологічних нових, а й залучення новітніх форм співпраці (на зразок кооперації), багатополарності договірних відносин (як запорука підвищення гарантій спільної роботи контрагентів), написання скрипта (коду) кооперативних форм співіснування задля утвердження прозорості ефективної співпраці суб'єктів у аграрному секторі економіки. Принцип модернізації активізується в таких концептуальних спрямуваннях: оптимізація структури ресурсного потенціалу, модернізація технічного обладнання згідно вимог ринкового середовища, покращення кваліфікації виробничого, обслуговуючого, управлінського персоналу; вдосконалення технології – методів використання ресурсного потенціалу у виробничому процесі [6, с. 37]. Інтеграція інноваційних технологій забезпечує ресурсозберігаючий ефект для засобів виробництва з одного боку та підвищує продуктивність праці, фондівіддачу, збільшує рентабельність – з іншого.

Принцип екологічності – визначається через призму з'ясування екологічно-допустимих норм в процесі виробництва сільськогосподарської продукції та їх дотримання – задля вирішення наявних проблем надмірної розораності, вивітрювання гумусу, закисленості ґрунтів. Внесення мінеральних та органічних добрив у необхідній кількості, проведення меліоративних робіт, вжиття протиерозійних заходів поліпшать показники експлуатації та відтворення сільськогосподарських угідь [4, с. 40].

Принцип економічності впливає з дії закону «обмеженості ресурсів», оскільки земля, як основний фактор виробництва в сільському господарстві є обмеженим ресурсом. Даний принцип є однією з головних умов ефективного виробництва не тільки в агропромисловому комплексі, а й в усіх галузях народного господарства [5, с. 360].

Принцип контролінгу зорієнтований на управління ресурсним потенціалом з метою забезпечення такої структури господарювання, яка б

забезпечувала об'єктивний аналіз потенційно-можливих викликів зовнішнього, внутрішнього середовища і оперативного усунення перешкод, з метою досягнення поставлених стратегічних цілей підприємства. Проаналізувавши конкретні якісні ознаки кожної із складових ресурсного потенціалу діяльності сільськогосподарського підприємства слід вважати, що не доцільно їх розглядати відокремлено в просторі і часі, а лише як цілісну динамічну систему, всі елементи якої є тісно взаємопов'язаними та взаємообумовленими [8, с. 169].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, сільськогосподарські підприємства Карпатського регіону володіють значним ресурсним потенціалом, що має вплив на економіку та розвиток регіону. Економічно-, екологічно- та соціально- доцільне використання цього потенціалу може сприяти зростанню виробництва і забезпеченню стабільного економічного розвитку України, особливо у складні періоди війни та повоєнного відновлення.

Однак, для досягнення цього, необхідно вирішити проблеми неефективного використання ресурсного потенціалу підприємств Карпатського регіону та забезпечити сприятливе інвестиційне середовище. Така проблематика буде предметом наших подальших наукових пошуків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Олійник Л.А., Мірошніченко Ю.В. Роль інвестицій у забезпеченні дохідності сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 19. С. 428–432.
2. Вініченко І.І., Сорока Ю.О. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 22. С. 34–37.
3. Красноручський О.О., Руденко С.В. Концептуальні підходи до управління економічним потенціалом аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Т. 1. № 3. С. 77–84.
4. Крюкова І.О. Ресурсний потенціал аграрної економіки України та результативність його використання. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2019. № 2. С. 37–42.
5. Матвеев П.М. Сутність механізму економічного відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 4. С. 353–363.
6. Россоха В.В. Методологічні аспекти формування та розвитку потенціалу підприємств аграрної сфери АПК. *Економіка АПК*. 2005. № 8. С. 36–38.
7. Алексеев С.Б., Жебокритський Є.І. Визначення поняття «ресурсний потенціал підприємства». *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2014. № 2. С. 53–56.
8. Артьомова А.В., Артьомов І.В. Процедура оцінювання ресурсного потенціалу підприємства. *Системи обробки інформації*. 2016. Вип. 7 (144). С. 165–170.

REFERENCES:

1. Oliinyk L.A., Miroshnichenko Yu.V. (2017) Rol investytsii u zabezpechenni dokhidnosti silskohospodarskykh pidpryemstv [The role of investments in ensuring the profitability of agricultural enterprises]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 19, pp. 428–432 (in Ukrainian)
2. Vinichenko I.I., Soroka Yu.O. (2015) Efektyvnist vykorystannia resursnoho potentsialu silskohospodarskykh pidpryemstv [Efficiency of using resource potential of agricultural enterprises]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 22, pp. 34–37. (in Ukrainian)
3. Krasnoruckyy O.O., Rudenko S.V. (2016). Kontseptualni pidkhody do upravlinnya ekonomichnym potentsialom ahrarnykh pidpryemstv [Conceptual approaches to management of economic potential of agrarian enterprises]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoy ekonomiky*, no. 1(3), pp. 77–84. (in Ukrainian)
4. Kryukova I.A. (2019) Resursnyy potentsial ahrarnoy ekonomiky Ukrainy ta rezul'tatyvnist' yoho vykorystannya [Resource potential of the agrarian economy of Ukraine and the effectiveness of its use]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky*, no. 2, pp. 37–42. (in Ukrainian)
5. Matvyeyev P.M. Sutnist (2019) Mekhanizmu ekonomichnoho vidtvorennya resursnoho potentsialu ahrarnoho sektora [The essence of the mechanism of economic reproduction of the resource potential of the agricultural sector]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoy ekonomiky*, vol. 4, no. 4, pp. 353–363. (in Ukrainian)
6. Rossoha V.V. (2005) Metodolohichni aspekty formuvannya ta rozvytku potentsialu pidpryemstv ahrarnoyi sfery APK [Methodological aspects of formation and development of potential of agrarian sector enterprises of agroindustrial complex]. *Ekonomika APK*, no. 8, pp. 36–38. (in Ukrainian)
7. Aliksieiev, S.B., and Zhebokrytskyi, Ye.I. (2014) "Vyznachennia poniattia «resursnyi potentsial pidpryemstva»" [Definition of the concept «resource potential of the enterprise»]. *Derzhava ta rehiony. Ser.: Ekonomika ta pidpryemnytstvo*, no. 2, pp. 53–56. (in Ukrainian)
8. Artyomova, A.V., and Artyomov, I.V. (2016) "Protsedura otsiniuvannya resursnoho potentsialu pidpryemstva" [The procedure for assessing the resource potential of an enterprise]. *Systemy obrobky informatsii*, no. 7 (144), pp. 165–170. (in Ukrainian)